जलौकसां स सत्त्वानां बभूव प्रियदर्शनः। उपाजिघ्रन्त च तदा तस्यौष्ठं हृष्टमानसाः। २५०
तत्र तस्यासतः कालः समतीतोऽभवन्महान्। ततः कदाचित् समये कस्मिंश्चिन्मीनजीविनः।
तं देशं समुपाजग्मुर्जालहस्ता महाद्युते। निषादा बहवस्तत्र मत्स्योद्धरणनिश्चयाः।
व्यायता बलिनः शूराः सलिलेष्वनिवर्त्तिनः। अभ्याययुश्च तं देशं निश्चिता जालकर्म्मणि।
जालं ते योजयामासुर्निःशेषेण जनाधिप। मत्स्योदकं समासाद्य तदा भरतसत्तम।
ततस्ते बहुभिर्योगैः कैवर्त्ता मत्स्यकाङ्क्षिणः। गङ्गायमुनयोर्व्वारि जलैरभ्यकिरंस्ततः। २५५
जालं सुविततं तेषां नवसूत्रकृतं तथा। विस्तारायामसम्पन्नं यत्तत्र सलिलेऽक्षिपन्।
ततस्ते सुमहच्चैव बलवच्च सुवर्त्तितं। अवतीर्य्य ततः सर्व्वे जालञ्चकृषिरे तदा।
अभीतरूपाः संहृष्टा अन्योन्यवशवर्त्तिनः। बबन्धुस्तत्र मत्स्यांश्च तथाऽन्यान् जलचारिणः।
तथा मत्स्यैः परिवृतं च्यवनं भृगुनन्दनं। आकर्षयन्महाराज जालेनाथ यदृच्छया।
नदीशैवालदिग्धाङ्गं हरिश्मश्रुजटाधरं। लग्नैः शङ्खनखैर्गात्रैः क्रोडैश्चित्रैरिवार्पितं। २६०
तं जालेनोद्धृतं दृष्ट्वा ते तदा वेदपारगं। सर्व्वे प्राञ्जलयो दासाः शिरोभिः प्रापतन् भुवि।
परिखेदपरित्रासा जालस्याकर्षणेन च। मत्स्या बभूवुर्व्यापन्नाः स्थलसंस्पर्शनेन च।
स मुनिस्तत्तदा दृष्ट्वा मत्स्यानां कदनं कृतं। बभूव कृपयाविष्टो निश्वसंश्च पुनः पुनः।
॥ निषादा ऊचुः ॥ अज्ञानाद्यत् कृतं पापं प्रसादं तत्र नः कुरु। करवाम प्रियं किन्ते तन्नो ब्रूहि महामुने।
इत्युक्तो मत्स्यमध्यस्थश्च्यवनो वाक्यमब्रवीत्। यो मेऽद्य परमः कामस्तं शृणुध्वं समाहिताः। २६५
प्राणोत्सर्गं विसर्गं वा मत्स्यैर्यास्याम्यहं सह। संवासान्नोत्सहे त्यक्तुं सलिलेऽध्युषितानहं।
इत्युक्तास्ते निषादास्तु सुभृशं भयकम्पिताः। सर्व्वे विवर्णवदना नहुषाय न्यवेदयन्।
इति श्रीमहाभारते अनुशासनपर्व्वणि आनुशासनिके पर्व्वणि च्यवनोपाख्याने पञ्चाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५० ॥
॥ भीष्म उवाच ॥ नहुषस्तु ततः श्रुत्वा च्यवनं तं तथागतं। त्वरितः प्रययौ तत्र सहामात्यपुरोहितः।
शौचं कृत्वा यथान्यायं प्राञ्जलिः प्रयतो नृपः। आत्मानमाचचक्षे च च्यवनाय महात्मने।
अर्च्चयामास तञ्चापि तस्य राज्ञः पुरोहितः। सत्यव्रतं महात्मानं देवकल्पं विशाम्पते। २७०
॥ नहुष उवाच ॥ करवाणि प्रियं किन्ते तन्मे ब्रूहि द्विजोत्तम। सर्व्वं कर्त्ताऽस्मि भगवन् यद्यपि स्यात् सुदुष्करं।
॥ च्यवन उवाच ॥ श्रमेण महता युक्ताः कैवर्त्ता मत्स्यजीविनः। मम मूल्यं प्रयच्छैभ्यो मत्स्यानां विक्रयैः सह।
॥ नहुष उवाच ॥ सहस्रं दीयतां मूल्यं निषादेभ्यः पुरोहित। निष्क्रयार्थं भगवतो यथाह भृगुनन्दनः।
॥ च्यवन उवाच ॥ सहस्रं नाहमर्हामि किं वा त्वं मन्यसे नृप। सदृशं दीयतां मूल्यं स्वबुद्ध्या निश्चयं कुरु।
॥ नहुष उवाच ॥ सहस्राणां शतं विप्र निषादेभ्यः प्रदीयतां। स्यादिदं भगवन्मूल्यं किं वाऽन्यन्मन्यसे भवान्। २७५
॥ च्यवन उवाच॥ नाहं शतसहस्रेण निमेयः पार्थिवर्षभ। दीयतां सदृशं मूल्यममात्यैः सह चिन्तय।
॥ नहुष उवाच ॥ कोटिः प्रदीयतां मूल्यं निषादेभ्यः पुरोहित। यदेतदपि नो मूल्यमतो भूयः प्रदीयतां।
॥ च्यवन उवाच ॥ राजन्नार्हाम्यहं कोटिं भूयो वाऽपि महाद्युते। सदृशं दीयतां मूल्यं ब्राह्मणैः सह चिन्तय।